

О. І. Угриновська*

ВИТРАТИ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ: ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ

Ст. 59 Конституції України закріплено принцип, згідно якого кожен має право на правову допомогу. Розвиваючи вказаний принцип, процесуальне законодавство визначає, що сторона, на користь якої ухвалено судове рішення і яка понесла у зв'язку з судовим розглядом відповідні витрати, в тому числі витрати на правову допомогу, має право на відшкодування таких витрат за рахунок іншої сторони.

Однак, на практиці існує ряд проблемних питань та невизначеностей, вирішення яких необхідне для встановлення чіткого механізму дії зазначених правових норм та їх практичної реалізації.

Теоретичним та практичним аспектам вказаної проблематики останнім часом присвячено ряд досліджень та публікацій, зокрема питання відшкодування витрати на правову допомогу висвітлюються у працях М. І. Балюка, Д. Д. Луспеника¹, В. В. Комарова, В. І. Тертишнікова, В. В. Баранкова², В. М. Кравчука, О. І. Угриновської³, С. Я. Фурси, Є. І. Фурси, С. В. Щербак⁴ та у ряді наукових публікацій у періодичних виданнях.

Вказані публікації розкривають загальні поняття та теоретичні аспекти права на правову допомогу, проблеми відшкодування витрат на правову допомогу, містять пропозиції та рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства та пристосування його для практичної реалізації.

Однак навіть з урахуванням цього, зазначена проблема відшкодування витрат на правову допомогу, не є достатньою мірою висвітлена та розкрита, існує ряд питань, які потребують більш ґрунтовного вивчення, та необхідність чіткого регулювання та застосування правових норм у практичній діяльності.

Ст. 12 Цивільного процесуального кодексу України⁵ (надалі — ЦПК України) та ст. 16 Кодексу адміністративного судочинства України⁶ (надалі — КАС України) встановлено, що особа, яка бере участь у справі, має право на правову допомогу, яка надається адвокатами або іншими фахівцями у галузі права в порядку, встановленому законом.

Положеннями ст. 84 ЦПК України та ст. 90 КАС України передбачено, що витрати, пов'язані з оплатою правової допомоги адвоката або іншого фахівця в галузі права, несуть сторони, крім випадків надання безоплатної правової допомоги.

Водночас, передбачено, що граничний розмір компенсації таких витрат на правову допомогу встановлюється законом.

Витрати на правову допомогу — це витрати сторін та третіх осіб, які вони несуть у зв'язку із оплатою допомоги адвоката або іншого фахівця у галузі права, які беруть участь у справі.

З урахуванням зазначених положень, для з'ясування суті витрат на правову допомогу, необхідно визначити за яких умов та у яких розмірах зазначені витрати на правову допомогу можуть бути компенсовані сторонами процесу.

Відповідно до ч. 1 ст. 56 ЦПК України правову допомогу може надавати особа, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги.

© Угриновська О. І., 2009

* доцент кафедри цивільного права та процесу Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидат юридичних наук, доцент

¹ Балюк М. І., Луспеник Д. Д. Практика застосування Цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції. Серія "Судова практика". — Х.: Харків юридичний, 2008. — 708 с.

² Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: Монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін.; За заг. ред. В. В. Комарова. — Х.: Харків юридичний, 2008. — 928 с.

³ Кравчук В. М., Угриновська О. І. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. — К.: Істина, 2006. — 944 с.

⁴ Фурса С. Я., Фурса Є. І., Щербак С. В. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 т. / За заг. ред. С. Я. Фурси. — К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006. — Т. 1. — 912 с.

⁵ Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // ВВР. — 2004. — № 40-41, 42. — Ст. 492.

⁶ Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. // ВВР. — 2005. — № 35-36, № 37. — Ст. 446.

Процесуальний статус особи, яка надає правову допомогу, визначення, хто є фахівцем у галузі права, на законодавчому рівні не встановлено. Суд не може довільно вирішувати ці питання, оскільки ЦПК України чітко зазначає, що ці питання врегульовуються спеціальним законом, якого ще не прийнято.

Нерідко зустрічаються випадки, коли між стороною та адвокатом укладена угода про надання юридичної допомоги, але адвокат приймає участь у розгляді справи, як представник, на підставі нотаріально посвідченого доручення, ордер на участь адвоката у справі та докази оплати юридичної допомоги при цьому у матеріалах справи відсутні. За таких підстав для стягнення витрат по оплаті допомоги адвоката у суду не має⁷.

Представник особи, яка бере участь у справі, за дорученням має процесуальний статус саме представника цієї особи, що передбачено ст. ст. 26, 42 ЦПК України і *не може одночасно мати процесуальний статус особи, яка надає правову допомогу*. А ЦПК України не відносить до судових витрат витрати за послуги представника у суді.

Однак, із думкою про те, що особа, яка надає правову допомогу не може бути одночасно і представником сторони у процесі у повній мірі погодитися не можна.

Як уже зазначалося, ЦПК України визначає, що особою, яка надає правову допомогу може бути адвокат або інший фахівець у галузі права.

Відповідно до ст. 26 ЦПК представники сторін та третіх осіб, поряд із самими сторонами та третіми особами, належать до осіб, які беруть участь у справі.

Ст. 27 ЦПК України визначає права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі, тобто надає представникам фактично той же обсяг прав та обов'язків, що і у сторін процесу та третіх осіб.

Відповідно до ст. 47 ЦПК України, учасниками цивільного процесу, крім осіб, які беруть участь у справі, є також секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, перекладач, спеціаліст, особа, яка надає правову допомогу.

Таким чином, особа, що надає правову допомогу віднесена законодавцем до інших учасників цивільного процесу.

Відповідно до ч. 2 ст. 56 ЦПК України особа, яка надає правову допомогу, має дуже обмежені права, які суттєво відрізняються від прав, якими наділений представник сторони чи третьої особи.

Ч. 1 ст. 40 ЦПК України визначено, що представниками у суді може бути адвокат або інша особа, яка досягла 18 років, має цивільну процесуальну дієздатність і належно посвідчені повноваження на здійснення представництва у суді, за винятком осіб, визначених у ст. 41 ЦПК України.

Частина ж перша ст. 41 ЦПК України вказує, що не можуть бути представниками в суді особи, які діють у цьому процесі як секретар судового засідання, перекладач, експерт, спеціаліст, свідок.

А ч. 4 ст. 42 ЦПК України визначає, що повноваження адвоката як представника можуть окрім довіреності, посвідчуватися також ордером або договором.

Таким чином, з аналізу даних норм випливає, що представником сторони та третьої особи у процесі може бути особа, яка одночасно має статус особи, що надає правову допомогу у цьому ж судовому процесі.

Однак, у даному випадку важливо відзначити те, що для компенсації витрат на правову допомогу за рахунок сторін, необхідно в судовому процесі обов'язково підтвердити той факт, що адвокат або інший фахівець в галузі права окрім участі у справі в якості представника, здійснює також надання правової допомоги і виступає в процесі в якості особи, яка надає таку правову допомогу.

Це повинно бути підтверджено договором про надання правової допомоги, а також документами, що свідчать про оплату стороною чи третьою особою вартості такої правової допомоги відповідно до договору.

На підтвердження зазначеної позиції можна навести приклад із судової практики.

Верховний Суд України, переглядаючи одне із судових рішень, у своїй ухвалі зазначив, що, ухвалюючи рішення про стягнення з відповідачки на користь позивача

⁷ Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: Монографія / В. В. Комаров, В. І. Тertiшніков, В. В. Баранкова та ін.; За заг. ред. В. В. Комарова. — Х.: Харків юридичний, 2008. — 928 с.

1000 грн., суд вказав, що такі витрати пов'язані з оплатою допомоги фахівця в галузі права, вони підтверджені документально, а граничний розмір їх компенсації законом не встановлено.

Однак погодитися з таким висновком не можна.

Відповідно до ч. 1 ст. 56 ЦПК України правову допомогу може надавати особа, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги.

У матеріалах справи відсутні документи, які свідчать про те, що приватний підприємець Особа 3, котрому позивач відповідно до квитанцій сплатив 1000 грн. за надання правової допомоги, є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання такої допомоги. Свідцтво про сплату суб'єктом підприємницької діяльності — фізичною особою Особою 3 єдиного податку таким документом не є. Крім того, відповідно до довіреності від 6 лютого 2006 року Особі 3 позивачем надано повноваження свого представника, саме в такому процесуальному статусі згідно з протоколами судових засідань той брав участь у справі, і кошти за надану допомогу отримав як представник, що відображено у квитанціях про їх сплату.

Також Постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 року, № 590 "Про граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави" затверджено граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом справ. Так, граничний розмір витрат, пов'язаних з правовою допомогою стороні, на користь якої ухвалено судові рішення в цивільній справі у випадку, якщо компенсація сплачується іншою стороною, не повинен перевищувати суму, що обчислюється виходячи з того, що зазначеній особі виплачується 40 відсотків розміру мінімальної заробітної плати за годину її роботи⁸.

Ще одним важливим питанням, яке необхідно з'ясувати, є граничний розмір витрат на правову допомогу, які можуть бути покладені на сторони.

Відповідно до ч. 2 ст. 84 ЦПК України, граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу встановлюється законом.

З даної норми випливає, що витрати на правову допомогу стягуються не в повному обсязі, а лише частково, тобто в граничних межах, встановлених законом. Наведене дозволяє запобігти досить розповсюдженій практиці явного завищення вимог щодо відшкодування з протилежної сторони у складі судових витрат сум, сплачених адвокатам чи іншим фахівцям у галузі права, за участь у розгляді справи.

Склад та розмір витрат, пов'язаних із оплатою правової допомоги, належать до предмету доказування у справі. На підтвердження цих обставин суду слід надати договір про надання правової допомоги та документи, що свідчать про оплату гонорару та інших витрат, пов'язаних із наданням правової допомоги. До таких документів можуть, зокрема, належати квитанція до прибуткового касового ордеру, платіжне доручення з відміткою банку або інший банківський документ, касові чеки, посвідчення про відрядження тощо.

До складу витрат включаються лише фактично сплачені стороною або її представником витрати.

У Постанові судової палати у господарських справах Верховного суду України від 01.10.2002 р.⁹ визначено, що судові витрати за участь адвоката при розгляді справи підлягають сплаті лише в тому випадку, якщо вони сплачені адвокату стороною, якій такі послуги надавались, та їх сплата підтверджується відповідними фінансовими документами. Стягнення ж суми в рахунок майбутньої їх оплати у вигляді судових витрат чинним законодавством не передбачено. Наведені положення мають розповсюджуватися й на витрати на правову допомогу в цивільному судочинстві.

Якщо умовами договору з адвокатом або іншим фахівцем у галузі права передбачено сплату авансу і частини гонорару, наприклад, після ухвалення рішення та набрання ним законної сили, то до складу витрат, пов'язаних із оплатою правової допомоги у справі, включаються лише фактично сплачена сума авансу та інші фактично понесені до ухвалення рішення витрати. Сума гонорару, який буде сплачено в майбутньому, відшкодуванню не підлягає, оскільки ці платежі ще не проведені, отже не призвели до витрат сторони.

⁸ Балюк М. І., Луспенник Д. Д. Вказ. праця.

⁹ Юридическая практика. — 2004. — № 15. — 13 апреля.

Тому, визначаючи умови оплати гонорару, адвокатам слід звертати увагу клієнтів, що з метою повного відшкодування витрат на правову допомогу в їхніх інтересах варто сплатити всю суму гонорару авансом.

Витрати на правову допомогу відшкодовуються лише у тому разі, якщо правова допомога реально надавалася у справі тими особами, які одержали за це плату. Самі лише докази укладення угоди про надання правової допомоги і її оплати не можуть бути підставою для відшкодування цих витрат, якщо адвокат у судових засіданнях участі не брав¹⁰.

На даний час закон, що визначає граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу, не прийнято.

П. 2 Прикінцевих та перехідних положень ЦПК України передбачає, що ч. 2 ст. 84 ЦПК України набирає чинності з моменту набрання чинності відповідним законом.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2006 р. № 607-р¹¹ було схвалено Концепцію проекту Закону України “Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу”. З урахуванням положень цієї Концепції було розроблено проект Закону “Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу”, який внесено на розгляд Верховної Ради України.

Вказаним проектом передбачається встановити, що розмір компенсації витрат на правову допомогу у цивільних справах, в яких така компенсація сплачується стороною, на користь якої ухвалено судове рішення — іншою стороною, а в адміністративних справах — суб’єктом владних повноважень, не може перевищувати 40 відсотків розміру мінімальної заробітної плати за годину участі особи, яка надавала правову допомогу, у судовому засіданні та при вчиненні окремих процесуальних дій поза судовим засіданням.

Коли сторона у цивільній чи адміністративній справі звільнена від оплати витрат на правову допомогу, розмір її компенсації стороною, на користь якої ухвалено судове рішення і яка не є суб’єктом владних повноважень, не може перевищувати 5 відсотків розміру мінімальної заробітної плати за повний робочий день участі особи, яка надавала правову допомогу, у судовому засіданні та при вчиненні окремих процесуальних дій поза судовим засіданням.

Слід зазначити, що обрання такого механізму обчислення розміру компенсації, як у відсотковому відношенні до мінімальної заробітної плати (а не чіткої грошової суми), дозволить автоматично збільшувати цей розмір при кожному підвищенні мінімальної заробітної плати.

Цивільний процесуальний кодекс та Кодекс адміністративного судочинства передбачають, що розгляд та вирішення справ здійснюється у судовому засіданні, а також за його межами — при вчиненні окремої процесуальної дії поза залом судового засідання (вручення документів, допит сторін і свідків, проведення експертизи і огляду на місці тощо). При цьому, як в судовому засіданні, так і при вчиненні окремої процесуальної дії секретарем судового засідання складається протокол.

Тому, встановлення проектом критеріїв обліку часу участі особи, що надає правову допомогу, “у судовому засіданні та при вчиненні окремих процесуальних дій поза судовим засіданням”, не лише охоплює можливу участь цієї особи в судовому процесі, але і дозволить відстежити дійсний (фактичний) час її участі за допомогою протоколу судового засідання.

На сьогодні, до врегулювання зазначеного питання на законодавчому рівні, згідно з п. 2 розділу XI ЦПК України та п. 2 розділу VII КАС України, питання встановлення граничного розміру компенсації витрат на правову допомогу вирішується постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 р., № 590 “Про граничні розміри компенсації витрат, пов’язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави”¹².

¹⁰ Кравчук В. М., Угриновська О. І. Вказ. праця.

¹¹ Про схвалення Концепції проекту Закону України “Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу”: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2006 р. // ОВУ. — 2006. 2006. — № 50. — Ст. 3341.

¹² Про граничні розміри компенсації витрат, пов’язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2006 р. // ОВУ. — 2006. — № 18. — Ст. 1336.

Щодо вказаної Постанови слід відзначити про цікаву судову практику, яка мала місце.

На розгляд Господарського суду міста Києва було передано позовні вимоги Адвокатської контори “ПРАВІС” до Кабінету Міністрів України про визнання незаконною та нечинною Постанови Кабінету Міністрів України “Про граничні розміри компенсації витрат, пов’язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави” від 27.04.2006 р., № 590 у частині встановлення граничних розмірів компенсації витрат на правову допомогу особі, на користь якої ухвалено судові рішення, якщо компенсація відповідно до закону сплачується за рахунок держави.

До участі у справі третіми особами без самостійних вимог на предмет спору було залучено Державну судову адміністрацію України та Міністерство фінансів України.

Позовні вимоги обґрунтовано тим, що оскаржувана Постанова суперечить вимогам п. 5 ст. 116 Конституції України та ст. 2 Закону України “Про власність” щодо забезпечення рівних умов для розвитку всіх форм власності, оскільки оскаржуваною Постановою було встановлено значно менший граничний розмір оплати витрат на правову допомогу, що сплачується за рахунок держави, а ніж граничний розмір витрат на правову допомогу, що сплачується суб’єктом владних повноважень. В обґрунтування своїх вимог позивач посилається також на те, що він є адвокатським об’єднанням, має у своєму штаті адвокатів, що надають правову допомогу, отже, є суб’єктом правовідносин, у яких буде застосовуватися оспорюваний акт. У зв’язку з тим, що розмір компенсації за рахунок держави встановлено значно малий, позивач втратить багатьох своїх клієнтів, чим буде порушено його інтереси.

Відповідач проти позовних вимог заперечив, посилаючись на те, що приймаючи оспорювану Постанову відповідач діяв в межах наданих йому повноважень відповідно до приписів п. 2 розділу XI ЦПК України та п. 2 розділу VII КАС України. Обов’язковою умовою визнання акта недійсним є невідповідність його вимогам чинного законодавства та/або визначеній законом компетенції органу, який видав цей акт, а також порушення ним прав та захищених законом інтересів підприємства чи організації. Оскільки позивачем не доведено належними засобами доказування вищезазначених порушень у зв’язку з прийняттям оспорюваної Постанови, позовні вимоги слід вважати необґрунтованими та такими, що не підлягають задоволенню.

Третя Особа 1 по суті позовних вимог пояснила, що жодного взаємозв’язку між оплатою праці адвоката та компенсацією стороні у судовому процесі, на користь якої винесено судові рішення, іншою стороною або державою витрат на правову допомогу немає. Правова допомога суб’єкту владних повноважень надається його фахівцями, які отримують заробітну плату і відповідно державний чи місцевий орган виконавчої влади не несе витрат, пов’язаних з оплатою правової допомоги адвоката або іншого фахівця у галузі права. Право на оскарження нормативно-правового акта, відповідно до приписів ст. 171 КАС України, мають особи, щодо яких його застосовано. Оскільки позивачем не доведено належними засобами доказування порушення його прав та інтересів, не доведено порушення вимог чинного законодавства у зв’язку з прийняттям оспорюваного акта, позовні вимоги не підлягають задоволенню.

Господарський суд м. Києва зайняв позицію відповідача і у своїй Постанові відзначив, що Посилання позивача на те, що у зв’язку з встановленням розміру компенсації за рахунок держави у надзвичайно малому розмірі, позивач втратить багатьох своїх клієнтів, що призведе до порушення його інтересів, не може бути прийнято судом до уваги, оскільки оплата праці адвоката здійснюється на підставі угоди, відповідно до досягнутої з громадянином чи юридичною особою домовленості, а тому суд не вбачає жодного взаємозв’язку між оплатою праці адвоката та компенсацією стороні у судовому процесі, на користь якої винесено судові рішення іншою стороною або державою витрат на правову допомогу¹³.

Відповідно до вказаної Постанови, граничні розміри компенсації витрат, пов’язаних з правовою допомогою стороні, на користь якої ухвалено судові рішення, диференційована в залежності від платника.

¹³ Постанова Господарського суду м. Києва від 27.09.2006 р. № 40/316-А [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://forum.liga.net/Mesagges.asp?did=54586>.

Так, якщо компенсація сплачується іншою стороною, її граничний розмір не може перевищувати суму, що обчислюється, виходячи з того, що зазначеній особі виплачується 40 відсотків розміру мінімальної заробітної плати за годину її роботи.

Якщо компенсація сплачується за рахунок держави, то її граничний розмір не може перевищувати суми, що обчислюється виходячи з того, що зазначеній особі виплачується 5 відсотків розміру мінімальної заробітної плати за повний робочий день.

У одному із своїх рішень Верховний суд України зазначив наступне. Суд першої інстанції, визначаючи суму судових витрат на правову допомогу в розмірі 560,00 грн. за 3 год. 30 хв. надання послуг представниками позивача в суді, виходив з положень Постанови Кабінету Міністрів України “Про граничні розміри компенсації витрат, пов’язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави” від 27.04.2006 р., № 590, і стягнув їх пропорційно до задоволених вимог з ВАТ-2 в розмірі 123,20 грн., з ВАТ-1 в розмірі 436,80 грн.

Колегія суддів з такими висновками суду першої інстанції в повній мірі не погодилась виходячи з наступного.

Згідно з цією Постановою витрати, пов’язані з правовою допомогою стороні, на користь якої ухвалено судові рішення, якщо компенсація сплачується іншою стороною, не можуть перевищувати суму, що обчислюється виходячи з того, що зазначеній особі, виплачується 40 відсотків розміру мінімальної заробітної плати за годину її роботи.

Витрати, пов’язані з проведенням огляду доказів за їх місцепозначенням та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи, не можуть перевищувати 50 відсотків розміру мінімальної заробітної плати за сукупність дій, необхідних для розгляду справи.

Станом на березень 2007 р. розмір мінімальної заробітної плати складає 400 грн.

Як вбачається з матеріалів справи, а саме з протоколів та журналів судового засідання, суд першої інстанції правильно встановив, що безпосередньо в суді представники позивачки затратили 3 години 30 хвилин. Тобто дійсно граничний розмір витрат на правову допомогу безпосередньо в суді складає 560 грн. ($400 \times 40 : 100 = 160 \times 3,5 = 560$ грн.).

Разом з тим суд першої інстанції не звернув увагу на те, що представниками були вчинені інші дії, необхідні для розгляду справи, а саме складання позовної заяви, додаткових позовних заяв, ознайомлення з матеріалами справи, усні консультації. За сукупність вказаних дій граничний розмір за вищезгаданою постановою складає 200 грн. ($400 : 2 = 200$).

Вказану суму слід досягнути з відповідачів пропорційно задоволеним позовним вимогам, а саме з ВАТ-2 — 43 грн., а з ВАТ-1 — 157 грн.

Доводи апеляційної скарги щодо стягнення витрат на правову допомогу в повному обсязі, які фактично затратила позивачка, на підставі ст. 88 ЦПК України не заслуговують на увагу, оскільки вищевказана Постанова передбачає граничні розміри компенсації цих витрат і у випадку, коли ця компенсація відбувається за рахунок другої сторони, а не лише за рахунок держави.

В іншій частині рішення відповідає вимогам процесуального та матеріального права, а тому підстав для задоволення апеляційної скарги в повному обсязі колегія суддів не знайшла¹⁴.

Однак при застосуванні зазначеної Постанови Кабінету Міністрів України виникають певні запитання.

Проблемним на практиці виявляється обчислення кількості годин роботи особи, що надає правову допомогу.

Необхідно враховувати, що правова допомога надається не тільки в судовому засіданні або при виконанні окремих процесуальних дій поза судовим засіданням. Особи, що надають правову допомогу, також вчиняють інші дії, необхідні для розгляду справи, а саме: складають позовні заяви, знайомляться з матеріалами справи, надають усні консультації, несуть витрати у зв’язку з відрядженням, нотаріальним посвідченням документів, перекладом, копіюванням документів, тощо.

¹⁴ Рішення судової палати в цивільних справах Апеляційного суду м. Києва від 11.05.2007 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.yurinform.com/ua/legal_practice/?id=652.

Тому при обчисленні компенсації з огляду на години роботи, дуже важко врахувати всі витрати, які перебувають у причинному зв'язку із наданням правової допомоги у конкретній справі. Проте ці дії повинні бути необхідними для надання правової допомоги, а розрахована сума повинна бути справедливою.

Цією Постановою не регламентуються питання щодо того, який мінімальний розмір заробітної плати слід брати за основу при проведенні розрахунків: той, який існував на момент надання правової допомоги, чи той, який встановлено на день ухвалення рішення судом першої інстанції¹⁵.

З урахуванням усіх викладених положень, необхідно відзначити, що Закон, який буде прийнято для визначення граничних розмірів компенсації витрат на правову допомогу, повинен ліквідувати усі прогалини та усунути колізії, а також встановити чіткі, зрозумілі та справедливі критерії для визначення розміру витрат на правову допомогу, які можуть бути компенсовані сторонами.

З урахуванням усіх викладених положень, необхідно відзначити, що Закон, який буде прийнято для визначення граничних розмірів компенсації витрат на правову допомогу, повинен ліквідувати усі прогалини та усунути колізії, а також встановити чіткі, зрозумілі та справедливі критерії для визначення розміру витрат на правову допомогу, які можуть бути компенсовані сторонами.

Таким чином, незважаючи на значну кількість теоретичних досліджень та постійне удосконалення нормативного регулювання питань відшкодування витрат на правову допомогу, вказані питання потребують більш ґрунтовного дослідження, здійснення нових теоретичних розробок, виокремлення основних напрямків їх правового регулювання, усунення прогалин в законодавстві та вироблення чіткого механізму практичної реалізації відповідних законодавчих норм, що будуть прийняті, з метою належного забезпечення реалізації права кожної людини на правову допомогу.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою цивільного права і процесу
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 9 від 12 лютого 2009 року)*

¹⁵ Фурса С. Я., Фурса Е. І., Щербак С. В. Вказ. праця.